

ВІДЗИВ

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Войта Олексія Сергійовича

«Стратегічні вектори розвитку ринку органічної харчової продукції в Україні», що подано на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності – 051 Економіка

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку аграрного сектора економіки ступінь продовольчої та екологічної безпеки істотно обумовлено альтернативними технологіями в галузі сільського господарства та збереженням природних ресурсів агросфери. Нині серед таких систем найбільший розвиток отримало органічне сільське господарство, що практикується на комерційному рівні в багатьох країнах світу. Проте, попри вживання державою та суб'єктами господарювання певних заходів, органічне сільське господарство й ринок органічної сільськогосподарської продукції досі залишаються недостатньо розвинутими. Існуюча ситуація в цій сфері потребує наукового обґрунтування еколого-економічних механізмів розвитку виробництва органічної сільськогосподарської продукції та дослідження конкретних показників, що відображають вплив різних факторів на цей процес. Отже, необхідність розроблення та обґрунтування теоретико-методичних та прикладних засад стратегічного розвитку ринку органічної харчової продукції в Україні, зумовлює дослідження теми дисертаційної роботи Войта О. С. Тому, враховуючи науковий інтерес, своєчасність та необхідність розробок, дисертація Войта О. С. є актуальною.

Результати дослідження, запропоновані та систематизовані теоретико-методологічні положення й висновки дисертаційного дослідження відповідають Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського Міністерства освіти і науки України за темою «Трансформація національної економіки в контексті реалізації євроінтеграційної стратегії» (номер державної реєстрації 0118U003975), у межах яких автором розроблено методичні підходи до формування стратегії розвитку органічного виробництва, що ґрунтуються ґрунтується на

застосуванні інструментарію кластерного та рейтингового аналізу регіонів на основі їх потенціалу у сфері виробництва органічної продукції, де автором запропоновано обґрунтовано орієнтовну структурну модель стратегії розвитку ринку органічної продукції.

У дисертаційній роботі викладено теоретико-методичні засади і практичні рекомендації щодо стратегічних векторів розвитку ринку органічної харчової продукції в Україні. Наукові результати дослідження орієнтовані на розроблення стратегічних орієнтирів розвитку ринку органічної харчової продукції в Україні. Найбільш важливими науковими результатами, що характеризуються новизною, є наступні положення:

удосконалено:

- економічний механізм стимулювання розвитку ринку органічної харчової продукції, який на відміну від попередніх враховує тенденції та причини стримування розвитку ринку органічної харчової продукції України і характеризується як інтегральна система взаємодії суб'єктів господарювання на ринку органічної харчової продукції разом із логістично-складським господарством та аграрним органічним ринком на основі нормативно-правового забезпечення та інституціональних утворень (кластерів, кооперативів, асоціацій), яка володіє певними методами (фіскальні, бюджетні, консультативно-інформаційні, майнові), використовує характерні інструменти («справедлива ціна», інвестиції, інновації, підвищення рівня поінформованості стосовно доцільності виробництва та споживання органічної продукції), дотримується встановлених принципів (відповідність потребам теперішнього і майбутнього поколінь, збалансованість використання та відновлення природних ресурсів, компетентність, ефективність співпраці, відповідальність, надійність та об'єктивність) й відповідає цілям сталого розвитку;

- методичні підходи до формування стратегії розвитку органічного виробництва, що на відміну від існуючих, ґрунтуються на застосуванні інструментарію кластерного та рейтингового аналізу регіонів на основі їх

потенціалу у сфері виробництва органічної продукції і передбачають відповідний алгоритм оцінювання, математичний інструментарій та передбачають пропонувані рішення за всіма варіантами даних багатовимірної матриці стратегічних альтернатив, отриманих у процесі розрахунків;

- наукові підходи до визначення поняття «потенціал регіону у сфері виробництва органічної продукції», що на відміну від відомих трактується як сукупність ресурсів, досвіду а також екологічних умов, що формують комплексну базу розвитку органічного типу господарювання в агропродовольчій сфері, забезпечують конкурентні переваги виробникам органічної продукції у даному регіоні як альтернативи інтенсивному типу сільського господарства. Для оцінювання відповідного потенціалу територій запропоновано систему показників, що ідентифікують ресурси (ресурсний потенціал), екологічні умови (екологічний потенціал) та досвід (діловий потенціал) а також індикаторів їх оцінки з урахуванням доступних даних з відкритих джерел. Такий підхід є актуальним також у для оцінювання окремих територій та ОТГ з позиції впровадження відповідних проектів переходу з інтенсивного до органічного виробництва, залучення інвестицій, грантів та різних форм державної підтримки у тому числі при обґрунтуванні СМАРТ-спеціалізації;

- економічну сутність, роль та обґрунтовано орієнтовну структурну модель стратегії розвитку ринку органічної продукції під якою запропоновано розуміти інтегровану стратегію досягнення цілей сталого розвитку агропромислового комплексу на основі державного сприяння формуванню, реалізації та відтворення повного циклу агропродовольчого виробництва органічної продукції із урахуванням власного природного, трудового, наукового та економічного потенціалу регіонів України а також затверджених екологічних стандартів, що відповідають основним нормам, прийнятим у країнах ЄС;

набули подальшого розвитку:

- методи та інструментарій оцінювання ефективності виробництва

харчової продукції, що враховують як соціальну, економічну, екологічну, технологічну, енергетичну складову, що дають підставу для формування концептуально-стратегічних засад розвитку ринку органічної продукції;

- дослідження сучасного стану агропродовольчої сфери України, результати яких враховують внутрішній потенціал та зовнішньоекономічну діяльність держави і дають можливість конкретизувати основні вектори державної підтримки, серед яких: органічне виробництво, вирощування нішевих культур, картоплярство тощо;

- виявлені кореляційні залежності основних характеристик ринку органічної продукції, які на відміну від попередніх, враховують стимулюючі фактори розвитку органічного ринку України та дають можливість визначити першочергові завдання для уряду України, органів місцевої влади та самоврядування стосовно популяризації органічного способу господарювання та життєдіяльності й підвищення рівня поінформованості населення в даному напрямі;

- систематизовано та надано характеристику основних підсистем (інституційного, фінансового, інформаційного, ресурсного й інфраструктурного та кадрового) забезпечення стратегічного розвитку органічного ринку в Україні із врахуванням поточного стану, факторів їх формування, що дозволило оцінити вплив на суб'єктів агропродовольчого бізнесу у сфері органіки та наслідки для галузі в цілому.

Практичне значення отриманих автором наукових результатів. Запропоновані рекомендації Войта О.С. використовуються у практичній діяльності Миколаївським обласним фондом розвитку і підтримки громадських ініціатив (довідка №60 від 27.02.2020 р.), Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України (довідка № 3811-07/4762-07 від 26.01.2021 р.).

Методичні підходи до формування стратегії розвитку органічного виробництва, що ґрунтуються на застосуванні інструментарію кластерного та рейтингового аналізу регіонів впроваджені в навчальний процес

Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського Міністерства освіти і науки України (довідка № 01-12/293/1488 від 29.11.2021 р.).

Повнота висвітлення результатів дослідження в опублікованих працях. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 7 наукових праць загальним обсягом 4,48 друк. арк., з яких особисто автору належить 3,36 друк. арк., у тому числі: 1 стаття у наукометричній базі Scopus; 1 – у закордонному науковому виданні; 3 статі у наукових фахових виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз; 2 – у матеріалах науково-практичних конференцій.

Оцінка викладення й оформлення дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків і списку використаних джерел. Основний обсяг дисертації становить 200 стор. комп'ютерного тексту, який містить 14 таблиць і 69 рисунків. Список використаних джерел складається із 103 найменувань, 3 додатків – на 7 сторінках.

Одержані автором результати дослідження з теорії і практики характеризують високий рівень рекомендацій методичного і практичного характеру для розроблення рекомендацій щодо стратегічних векторів розвитку ринку органічної харчової продукції в Україні. Вони доведені до впровадження у якості методичних і практичних розробок.

Дискусійні положення та зауваження по змісту дисертаційної роботи. Оцінюючи позитивно дисертаційну роботу Войта О.С., вважаю за доцільне висловити наступні зауваження:

1. В теоретичному плані потребувало більшого розкриття концептуальних положень розвитку органічного сільського господарства (стор. 26-36) щодо еволюції економічної науки. Необхідність розроблення теоретичних основ економічних відносин, що складаються в процесі взаємодії між суспільством і природою, а також методів регулювання раціонального природокористування.

2. Аналізуючи тенденції розвитку ринку органічної харчової продукції (стор. 77-99), автору необхідно було б розкрити інституціональне середовище виробництва органічної сільськогосподарської продукції. Інституціональне середовище виробництва органічної сільськогосподарської продукції, що є сукупністю формальних та неформальних інституцій, що визначають і регулюють еколого-економічні, соціально-культурні, нормативно-правові, політичні інструменти виробництва органічної сільськогосподарської продукції, утворюючи систему суспільно-виробничих, фінансово-економічних та регуляторних взаємозв'язків, сприяючи їх реалізації.

3. Здійснюючи економічну оцінку сучасного стану ринків аграрної та продовольчої продукції України (стор.62-77), дисертанту необхідно було б звернути увагу на послідовність посилення антропогенного тиску на ґрунтовий покрив, що призводить до деградації та забруднення ґрунтів.

4. Пропонуючи удосконалення стратегічного управління процесами формування і розвитку ринку органічної продукції в Україні (стор.122-187), автору необхідно було б більше приділити уваги світовому досвіду ведення та державної підтримки органічного сільського господарства. У низці зарубіжних країн виробництво органічної продукції розвивається близько 40 років, чому сприяють державні органи влади, прямо чи опосередковано підтримуючи виробників такої продукції.

5. Визначаючи напрямки удосконалення стратегії розвитку органічного виробництва із врахуванням потенціалу регіонів України (стор. 143-163), на нашу думку, не вистачило проведення SWOT-аналізу. Що значно розширило б напрями формування концептуальної моделі стратегічного розвитку органічного виробництва в Україні.

Проте, наведені зауваження у більшості носять дискусійний характер та не знижують загальної позитивної оцінки теоретичної і практичної цінності дисертаційної роботи. Дисертант продемонструвала гарне розуміння та відчуття актуальності проблеми. Дисертаційна робота є кваліфікованою

науковою працею, виконаною автором особисто, характеризується єдністю і логікою викладення, містить науково обґрунтовані теоретичні результати і методичні положення, які мають безперечно практичну значущість для формування рекомендацій щодо стратегічних векторів розвитку ринку органічної харчової продукції в Україні.

Висновок. Аналізуючи позитивний науковий доробок автора і вище зазначені зауваження вважаю за необхідне зробити наступний висновок: дисертаційна робота Войта О.С. «Стратегічні вектори розвитку ринку органічної харчової продукції в Україні» є завершеною роботою, виконаною на актуальну тему, має наукову новизну та практичну цінність, відповідає вимогам «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167, а її автор – Войт Олександр Сергійович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності - 051 Економіка.

Офіційний опонент:

Доктор економічних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України,
начальник відділу науково-дослідної роботи
та атестації наукових кадрів

ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»

МОН України

К.С. Шапошников

Вручен *наказом* *05.01.2022р*
Владислав *секретар* *Д. В. Александров*